

Ministry of JUSTICE

ਭੂਮਿਕਾ

ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕਨੂੰਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਮੁੱਢਲੇ ਹੱਕ ਕੌਡੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਹ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਧੀ (ਇ.ਸੀ.ਏਚ.ਆਰ.) ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਅਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਸੰਧੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਦਾ ਲੰਬਾ ਰਾਹ ਫੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਯੂਕੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਮਿਆਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਸਤੀ ਇਸ਼ਤੀਹਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨਾਲ ਪਰਿਚੈ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਕੇ. ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ 50 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਯੂਰਪੀ ਸੰਧੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਕਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਨਿਯਮ ਕੀ ਹੈ?

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਨਿਯਮ 1998 ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਤੂਬਰ 2000 ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਧੀ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਇਹ ਕਨੂੰਨ ਤਿੰਨ ਸਰਲ ਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ :

- ਇਹ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ, ਸਥਾਨਕ ਹਕੂਮਤ ਜਾਂ ਪੁਲੀਸ ਲਈ ਸੰਧੀ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਗੈਰਕਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ,

ਬਸ਼ਰਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ

- ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਿਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਨਿਯਮ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਧੀ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾ ਉੱਤੇ ਯੂਰਪੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।
- ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਯੂ.ਕੇ. ਕਾਨੂੰਨਸਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਤਲਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਢੁਕਵਾਂ ਬੈਠਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੰਸਦ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾ ਉੱਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਧੀ ਕੀ ਹੈ?

ਇਹ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਯੂਰਪ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰੰਭਕ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਯੂਰਪ ਸਰ ਵਿਨਸਟਨ ਚਰਚਿਲ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹੋਣੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ।

ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਈ.ਯੂ.) ਨਾਲੋਂ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਯੂਰਪ ਕਾਫੀ ਅੱਡ ਹੈ। ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇ.ਸੀ.ਏਚ.ਆਰ. ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਹਾਲਾਂਕਿ 2000 ਤੱਕ, ਇ.ਸੀ.ਏਚ.ਆਰ. ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਦੇਸੀ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਧੀ ਹੱਕ

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਮੁੱਢਲੇ ਹੱਕ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਸੀਹੇ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ : ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਅਤੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਿਕਾਰ।

(ਧਾਰਾ 1 ਪਰਿਚੈਕਾਰੀ ਹੈ)

ਧਾਰਾ 2

ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੱਕ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਹੱਕ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਰਾਜਯ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੈ ਲੈਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3

ਤਸੀਹੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਜਾਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਜਿਹੇ ਸਲੂਕ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਹੱਕ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 4

ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਨ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਮਨਾਹੀ

ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਹੱਕ ਹੈ ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਵਾਂਗੂ ਸਲੂਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੀਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਾਏ ਜਾਣ।

ਧਾਰਾ 5

ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ

ਤੁਹਾਨੂੰ - 'ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਕੇ' ਤੁਹਾਡੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਾ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ - ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਸੀਮਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ (ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ

ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ) ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇ।

ਧਾਰਾ 6

ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੱਕ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੱਗੇ ਅਪਰਾਧਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਗਰਕ ਹੱਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਕਚਹਿਰੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ) ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਜੇ ਇਹ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੱਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 7

ਕਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੰਭਵ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਗਰੋਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਸਿਮਿਤ ਹੱਕ

ਧਾਰਾਵਾਂ 8 ਤੋਂ 11 ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੱਕ ਸਿਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਅਹਿਮ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਹਰੇਕ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਸਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ, ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 8

ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 9

ਵਿਚਾਰ, ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਤੁਸੀਂ ਵਿਆਪਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ। ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 10

ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪਣੀ ਰਾਇ ਬਣਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਅਪ੍ਰਿਯ ਜਾਂ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 11

ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਮੇਲਜੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲਜੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 12

ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ

ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਕਨੂੰਨ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਉਮਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਧਾਰਾ 13 ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਧਾਰਾ 14

ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ

ਸੰਧੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਨਸਲ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿੱਚ, , ਧਰਮ, ਲਿੰਗ, ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਸਨੂੰ ਯਥਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਤਬਾ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 1

ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਣਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀਮਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 2

ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

¹ ('ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ' ਸੰਧੀ ਵਿੱਚ ਮਗਰੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋੜ ਹੈ)

ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 3

ਸੁਤੰਤਰ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਹੱਕ

ਵਿਧਾਨਕ ਮੰਡਲੀ (ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ) ਦੇ ਸਦੱਸਾਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਵੋਟ-ਪਰਚੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਮਰ)।

ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 6 / ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 13 ਦੀ ਧਾਰਾ 1

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ

ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 6 ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੀਮਤ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਗਰ ਸਿਰਫ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ। ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 13 ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ 6 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- **ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਮੇਰੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ?**

ਜੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਤੁਹਾਡੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹੋ।

- **ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਾਉ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?**

ਜੀ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਢੁੱਕਵੀਂ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣ। ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਥਾਨਕ ਹਕੂਮਤ ਜਾਂ ਸਿਹਤ ਹਕੂਮਤ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਤਕ ਕਰਤਵ ਨਿਭਾਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪੁਲੀਸ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਚਲਣ, ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਸਬੱਬ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਤੁਲਨ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਪਏਗਾ ਜੋ ਉਹ ਬਿਠਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੜਾ ਸੋਚਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੰਭਵ ਨੁਕਸਾਨ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਕਨੂੰਨ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਢੁਕਵਾਂ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

- **ਕੀ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?**

ਸਿਧੇ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਤਲਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਾ ਪਏਗਾ ਜੋ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ।

ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- **ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ? ਕੀ ਇਹ ਅਧਿਨਿਯਮ ਤਹਿਤ ਮੇਰੇ ਹੱਕ ਅਸੀਮਤ ਹਨ?**

ਹੱਕ ਅਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੱਦਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ - ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਿਸੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਹੱਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਿਸਾਲ ਲਈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣੀ ਪਏ। ਬੋਲਣ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਖਰਾਬ ਭਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ 'ਅੱਗ !' ਚਿੱਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਗ ਨਾ ਹੋਵੇ।

- **ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੁਝ ਬਦਲਿਆ ਹੈ?**

ਇਹ ਇੱਕ ਉਚੇਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੱਕ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਮਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਲ ਦਾ ਇੱਕ ਜੁੱਟ ਹਨ। ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਲਈ ਆਦਰ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਮੁਲਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

- **ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?**

ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਉਹ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਪੰਨ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਢੁੱਕਵਾਂ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲ ਹਨ - ਅਤੇ ਸੰਪੰਨ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਵੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਪਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪੰਨ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

- **ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੇਗਾ?**

ਹਰ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਕਾਂਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਤਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ

ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਢੁੱਕਵੀਂ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁੱਢਲੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

- **ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?**
ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਤ ਹੋਣ। ਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਈ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ 'ਅਨੁਰੂਪਤਾ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :
ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਕਰਨਾ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਧੀ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋਵੇ।
ਮਿਸਾਲ ਲਈ, ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਹੈ - ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਵੀ।

ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਪੁਲੀਸ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਾਰਗਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹਕ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਗਾ ਦੇਣ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਹੱਦ ਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਿਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਬਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

- **ਤਾਂ ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਮਨਸੂਖ ਕਰ ਸਕਣਗੀਆਂ?**
ਜੀ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਸੰਸਦ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕਨੂੰਨ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਜੱਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਨੂੰਨ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ, ਮੁੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਨੇਮਾਵਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ।

- **ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਧੇਰੇ ਅਦਾਲਤੀ ਮਾਮਲੇ?**

ਲੰਬੀ ਦੇੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਚਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿਵੇਂ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਣਗੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਕੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਵਿਆਉਣ ਯੋਗ ਉਮਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ। ਯੂ.ਕੇ. ਵਿੱਚ ਕਨੂੰਨ ਇਸ ਉਮਰ ਨੂੰ 16 'ਤੇ ਭੇਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਲਗਭਗ ਯਕੀਨਨ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

- **ਸਕੌਟਲੈਂਡ, ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਕੀ?**

ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਧੀ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਦੀ ਸੰਸਦ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਧੀ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ।

- **ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ?**

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਸ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਧਾਰੋ :

www.humanrights.gov.uk

ਜਾਂ ਇਸ ਪਤੇ 'ਤੇ ਲਿਖੋ : Human Rights Division, Ministry of Justice,
6th Floor, Selborne House, 54 Victoria Street, London SW1E
6QW

ਉਤੱਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਤੇ 'ਤੇ ਲਿਖੋ : The Equality and Human Rights Unit, Office of the First Minister and Deputy First Minister (OFMDFM), Room E3.18, Castle Buildings, Stormont Estate, Belfast, BT4 3SR

ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਤੇ 'ਤੇ ਲਿਖੋ : Scottish Executive Justice Division, St Andrew's House, Regent Road, Edinburgh, EH1 3DG

ਵੇਲਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਤੇ 'ਤੇ ਲਿਖੋ: Strategic Equality & Diversity Unit, Welsh Assembly Government, Cathays Park, Cardiff, CF10 3NQ

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਿਕਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਗਾਈਡ ਟੂ ਦਿ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਵੇਲਸ਼ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਕਾਪੀ ਲਈ 020 7210 1437 'ਤੇ ਜਾਂ ਮਿਨੀਕੋਮ 0800 358 3506 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਸਤੀ ਇਸ਼ਤੀਹਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਆਡੀਓ ਕੈਸੇਟ 'ਤੇ ਜਾਂ ਬ੍ਰੇਲ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੋ, ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ 020 7210 1437 'ਤੇ ਜਾਂ ਮਿਨੀਕੋਮ 0800 358 3506 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

ਇਹ ਦਸਤੀ ਇਸ਼ਤੀਹਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ :

ਵੇਲਸ਼, ਬੰਗਾਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਉਰਦੂ, ਅਰਬੀ, ਕੋਟੋਨੀਜ਼, ਪੋਲਿਸ਼, ਸੋਮਾਲੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਤਾਮਿਲ।